

Praktinių mokymo pavyzdžių analizės metodas rengiant būsimuosius mokytojus: Estijos požiūris

Hiie Asser

Profesinio mokytojų tobulėjimo sėkmė labiausiai priklauso nuo gebėjimo analizuoti ir apmąstyti savo mokymo metodiką. Praktinių mokymo pavyzdžių nagrinėjimas – tai veiksmingas būdas skatinti būsimuosius mokytojus apmąstyti savo darbą. Turėdama tai galvoje ir remdamasi Janet Richards straipsniu, išspausdintu *Thinking Classroom (Permainų)* žurnale 2001 m., nutariau panaudoti praktinių mokymo pavyzdžių analizę kaip vieną iš užduočių, Tartu universitete skiriamų būsimiems mokytojams per jų 2001-2002 m. m. pedagoginę praktiką.

Praktiniai mokymo pavyzdžiai – tai pasakojimai nuo vieno iki trisdešimties puslapių, paprastai rašomi pirmuoju asmeniu ir apibūdinantys „bet kokią gyvenimo problemą ar sprendimo reikalingą situaciją, su kuria savo darbe susiduria mokytojai ar mokytojai praktikantai“ (Sykes, 1992, p. ix). Jie išpopuliarėjo daugelyje šalių (Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, Kanadoje, JAV) kaip mokymo veiklos dokumentavimo forma ir kaip metodas, skatinantis mokytojus apmąstyti savo darbą (Richards, Viise, Holschuh ir Asser, 2000, p. 82). Šiuo metu Estijos pedagogų visuomenė neturi nusistovėjusio termino „praktiniai mokymo pavyzdžiai“ aiškinimo, nes pats metodas nėra labai paplitęs. Tačiau praktinį mokymo pavyzdį galima prilyginti ligos istorijai: ir vienas, ir kitas siekia kuo išsamiau nusakyti tiriamąjį procesą ir rasti būdų, jam ir jo rezultatams darančių įtaką.

Praktinis mokymo pavyzdys:

- atspindi kokią nors pedagoginę problemą;
- apibūdina tikrą mokyklos gyvenimo įvykį;
- parašytas pirmuoju asmeniu, aiškiai ir suprantamai;
- svarbiausius dalykus pateikia tiesiogine kalba;
- prasideda pagrindinės autoriui kilusios problemos apibūdinimu;
- suteikia užtektinai informacijos problemai suvokti;
- apima problemos ir galimų sprendimų aiškinimą ir analizę.

Praktinių mokymo pavyzdžių taikymas apmąstymams ir tyrimams

Praktinių mokymo pavyzdžių metodu paremtas mokymas:

- ugdo mokytojų gebėjimą apibrėžti pedagogines problemas;
- padeda nagrinėti ir apmąstyti klausimus, kylančius dirbant mokykloje;
- skatina mokytojus ieškoti problemų sprendimo būdų;
- leidžia suprasti, kad dažnai esama keletu pedagoginės problemos sprendimo būdų;
- padeda mokytojams suvokti, jog jie atsako už problemos sprendimą;
- ragina mokytojus prisiimti atsakomybę už savo mokinių akademinę ir asmenybės sklaidą.

Praktiniai mokymo pavyzdžiai kaip pedagoginis tyrimų metodas:

- padeda apibrėžti problemiškesnius mokymo praktikos sritis ir nustatyti klausimus, susijusius su konkrečiais dalykais, mokymo metodais ir pan.;
- rodo mokytojų gebėjimą analizuoti ir apmąstyti savo darbą;
- teikia informacijos apie mokytojo teorinių žinių lygį ir kaip jis suvokia švietimo tikslus;
- duoda papildomų žinių teoriniams mokymo metodikos kursams.

Apskritai praktinius mokymo pavyzdžius galima skirstyti į tuos, kurie susiję su akademiniais ir kurie – su socialiniais mokymo aspektais.

Estijos švietimo sistema susideda iš trijų pakopų: pradinio ugdymo, vidurinio arba profesinio mokymo ir universitetinio lavinimo. Devynerių metų pradinė pakopa privaloma. Yra estų ir rusų kalba dėstomų mokyklų (estų kalba – valstybinė kalba). Visos mokyklos dirba pagal tą pačią nacionalinę mokomąją programą, ir visi mokyklų mokytojai rengiami universitetuose arba pedagoginiuose koledžuose, kurių darbą koordinuoja Švietimo ministerija.

Praktinių mokymo pavyzdžių taikymas studentų pedagoginėje praktikoje

Šiame straipsnyje aprašoma pirminė mano pačios patirtis taikant praktinių mokymo pavyzdžių metodą, nagrinėjamos studentų aprašytų mokymo pavyzdžių temos, aprašymuose keliami klausimai ir analizuojami siūlomi sprendimai bei analitiniai gebėjimai apskritai. Straipsnio pagrindas – 39 studentų darbai, labai atitinkantys aptartąją formą, t. y. apimantys konkrečios situacijos apibūdinimą, aptarimą ir išvadas. Estijoje būsimieji mokytojai mokomąją praktiką gali atlikti įvairių pakraipų mokyklose priklausomai nuo specialybės, tačiau visiems praktikantams privaloma praktika aukštesniosiose pradinės ugdymo pakopos klasėse. Tad daugiausia praktinių mokymo pavyzdžių pateikta iš septintų-devintų klasių.

Pavyzdžiai pasiskirsto taip:

		4-6 klasė	7-9 klasė	10-12 klasė
Pradinė ir vidurinė mokykla	36 pavyzdžiai	9	21	6
Profesinė mokykla	2 pavyzdžiai			
Universitetas	1 pavyzdys			

Pavyzdžiuose aprašomos situacijos, kilusios per literatūros (9), darbų (7), biologijos (3), sveikatos švietimo (3), gamtos mokslų (2), fizinio lavinimo (2), estų kaip antrosios kalbos (rusų kalba dėstomose mokyklose, 2), vokiečių kalbos (2), anglų kalbos (1), estų kaip gimtosios kalbos (estų kalba dėstomose mokyklose, 1), lotynų kalbos (1), dailės (1), geografijos (1), ekonomikos (1), filosofijos (1) ir dekoratyvinės sodininkystės (1) pamokas, be to, yra vienas pavyzdys apie užklausinį mokytojų darbą.

Sunkoka darbus skirstyti pagal nagrinėjamas problemas, nes daugumoje aprašytų situacijų keliama daugiau nei viena problema (pavyzdžiui, mokymosi būdas ir motyvacija, mokymo metodo ir mokymosi būdo pasirinkimas). Vis dėlto, remdamasi autorių apibūdinimu, aprašytus pavyzdžius suskirsčiau į keletą teminių grupių:

Aprašoma mokytojo veikla

Mokymo metodų parinkimas	8
Pamokos plano ir tikslų laikymasis	6
Mokomosios medžiagos parinkimas	5
Pamokos struktūra, įskaitant ir laiko planavimą	4
Įvertinimas, įskaitant mokinių paskatas ir bausmes Bendri pamąstymai apie pedagoginę praktiką ir mokytojo darbą	4
Mokytojo gebėjimas įvertinti save	2
Iš viso:	33

Aprašoma mokinių veikla

Mokymosi būdas	2
Mokinių motyvacija	2
Mokinių skirtybės	2
Iš viso:	6

Kaip matome, praktikantų darbuose vyrauja į mokytoją orientuota veikla. Tam tikru mastu tai susiję su pačia užduotimi aprašyti mokymo pavyzdį. Taip pat dera nepamiršti, kad dauguma praktinių pavyzdžių autorių yra naujokai, kurie pirmiausia linkę susitelkti į savo pačių veiklą. Kai kuriuose pavyzdžiuose autoriai tokį požiūrį reiškia atvirai:

„Nors ir nesugebėjau padaryti tiksliai taip, kaip tikėjausi pamokos pradžioje, vis tiek buvo gana malonu ir įdomu. Galėjau išmėginti save, pasijusti mokytoju, nors mokiniai ir nebuvo susikaupę“.

Tai požiūris, būdingas daugumai darbų: paprastai analizuojamas mokytojo darbas, o mokiniai minimi tik paviršutiniškai.

Mokomoji medžiaga ir metodai

Daugumoje praktinių mokymo pavyzdžių kalbama apie praktikantų pasirenkamą mokomąją medžiagą, metodus ir planavimą. Darbuose apie mokomosios medžiagos pasirinkimą studentai pripažįsta, kad jiems nepasisėkė tiksliai nustatyti tos medžiagos sunkumo lygio arba kad jie klaidingai suvokė mokinių interesus. Du pavyzdžiai, kuriuose išreikštas teigiamesnis požiūris, apibūdina praktikanto ir mokinių rastas nagrinėjamos medžiagos ir realaus gyvenimo sąsajas, dėl ko mokymasis buvo sėkmingesnis ir teikė daugiau džiaugsmo.

Kiti atvejai, susiję su medžiagos pasirinkimu, atskleidė, kad praktikantams nesisekė atsižvelgti į tai, ką mokiniai jau buvo nagrinėję. Viena autorė daro išvadą, kad prieš susitinkant su nepažįstama klase reikia ne tik daugiau apie ją sužinoti, bet ir turėti parengtą alternatyvų planą:

„Tikiu, kad beveik kiekvienas mokytojas, pradedantis mokyti naują klasę ar vaduoti kitą mokytoją, susidurs su tuo, jog mokiniai tą temą jau skaitę ar nagrinėję. Tai paaiškėja pervertus klasės žurnalą, bet ruošdamasi pamokai apie tai net nepagalvojau. Taip pat neturėjau parengto alternatyvaus plano ir negalėjau pereiti prie tolesnės temos, kaip tai būtų daręs labiau patyręs mokytojas. Tai buvo labai naudinga pamoka: dabar į pamoką eisiu turėdama ne vieną, bet du planus“.

Kitas pavyzdys pateikia keletą nuodugnių pamąstymų, kaip žiniasklaida suformuoja iškreiptas išankstines mokinių nuostatas. Tame darbe praktikantas apmąsto savo pastangas mokyti senovės istorijos:

„Mokytojas visada turi turėti galvoje, kad informacija – dažnai ir klaidinga – gaunama ne tik iš vadovėlių. Tačiau priversti mokinius kritiškai vertinti jau turimą ar šiuo metu įsisąmoninamą informaciją man nepavyko. Ugdant mokytoją šiomis nuolat didėjančio (apgaulingos) informacijos srauto ir globalizacijos sąlygomis, tai, mano nuomone, vienas pagrindinių uždavinių“.

Sprendžiant iš praktinių mokymo pavyzdžių aprašymų, nagrinėjančių mokymo metodų pasirinkimą, praktikantai nelinkę abejoti savo pasirinkimu, o dėmesį sutelkia į mokinių gebėjimą atlikti jų numatytą veiklą. Pavyzdžiui, autoriai nurodo, kad septintos klasės mokiniai per skirtą laiką neįstengia nuo rodomų skaidrių nurašyti pamokos tezių arba kad dešimtos klasės mokiniai ne taip labai, kaip tikėjosi mokytojas, susižavėję Hamletu. Savo pačių pasirinkimu praktikantai, atrodo, neabejoja: toks savęs vertinimas įprastas mokytojams, neturintiems jokios ankstesnės patirties, kuria galėtų remtis.

Laimei, daugumos darbų autoriai nuoširdžiai stengiasi išvelgti, kodėl ir kada jų metodai netinka, pavyzdžiui: „neįdomiai suformuluota užduotis“, „reikia naujo ar įdomesnio požiūrio į pratimus“, „kiekvienoje pamokoje grupinis darbas netinka, o kartais mokytojas jo išvis nesugeba organizuoti“. Konkursai, viktorinos, įvairios išmoktos medžiagos apibendrinimo formos – tai metodai, kurie tinka semestro pabaigoje, bet ne visada sklandžiai sekasi pradžioje. Apskritai galima sakyti, kad mūsų studentai neblogai tvarkosi su sunkiomis aplinkybėmis ir netgi nesėkmės jų neatbaido nuo mėginimų taikyti interaktyviusius metodus ateityje:

„Nors mūsų viktorina virto kone mūšiu, vis dėlto manau, kad mokiniai iš to pasimokė. Jie apžvelgė mokomąją medžiagą ir pastebėjo savo žinių spragas. Kaip reikėtų tokioje pamokoje palaikyti tvarką? Manau, jog turėjau kryptingiau siekti tikslo ir neleisti mokiniams tapti padėties šeimininkais. Kad nekiltų nesusipratimų, mokiniai visada turi laikytis žaidimo taisyklių. Aš taip pat turėčiau būti geriau pasirengusi galimiems netikėtumams: pavyzdžiui, pagalvoti apie keletą skirtingų mokinių skirstymo į grupes būdų, kad vėliau nebūtų sumaišties juos pergrupuojant. Ar rengiuosi ateityje tokių mokymo metodų atsisakyti? Žinoma, ne, nes, kad ir kaip ten būtų, mokiniams tokia pamoka patinka: ji linksma, įdomi, o kartu lavina ir skatina mąstyti“.

Įvertinimas

Kadangi pedagoginė studentų praktika trunka neilgai, daugumoje darbų įvertinimas nėra nagrinėjamas kaip problema. Dar daugiau: daugelis vadovų praktikantams netgi nepatiki vertinti mokinių ir atlieka tai patys. Tačiau viename darbe smulkiai aprašoma įtampa, kilusi tarp praktikantės ir prastai atsakinėjusio mokinio dar prieš parašant pažymį. Autorės požiūris mane įtikina:

„Dabar, kai atlėgo pirmosios emocijos, jaučiuosi patenkinta, kad vis dėlto iki galo laikiausi savo nuomonės ir nepasidaviau. Iš tikrųjų nekantriai laikiu kito semestro: įdomu, kaip susiklostys mano santykiai su Siimu (nepažangiuoju mokiniu), nes jaučiu, kad istorija dar nesibaigė. Žinoma, mokytojas ugdo mokinius – formuoja jų elgesį ir požiūrį į pasaulį, tačiau ir mokiniai turi įtakos mokytojui. Supratau, kad jei norima manimi manipuliuoti, turiu duoti atkirtį“.

Kitas praktikantas irgi aprašė sėkmingai išspręstą pedagoginę vertinimo problemą fizinio lavinimo pamokoje: kai mokiniai atėjo netinkamai apsirengę, jiems nebuvo rašomas blogas pažymys, bet tiesiog neleidžiama dalyvauti pamokoje.

Pamokos planas

„Kodėl nesugebėjau laikytis pamokos plano ir siekti tikslų, kuriuos pats išsikėliau?“ - tai tema, išryškėjusi nagrinėjamuose praktinių mokymo pavyzdžių aprašymuose. Dažnai studentai nurodo, jog mokiniai užduoda jiems visokiausių klausimų, kurie atitraukia nuo pamokos. Kartais mokytojai priversti patys keisti savo planus. Pavyzdžiui, po to, kai ankstesnę pamoką visoje mokykloje buvo paskelbtas mokomasis gaisro pavojus, temą „Vanduo kaip tirpalas ir tirpiklis“ praktikantas pakeitė tema „Vanduo ir kitos ugnies gesinimo priemonės“. Kitas pavyzdys – studentė praktikantė į namų ruošos pamoką klasei papuošti atnešė savo pačios darbų – išsiuvinėtų sniegunų, ir mokiniai, užuot pamokoje dirbę savo darbelius, labiau domėjosi praktikantės papuošalais ir kaip jie padaryti. Abiem atvejais praktikantai buvo linkę šiuos nukrypimus nuo pamokos plano pateisinti: pirmiausia toks pokalbis ar veikla leido mokiniams sužinoti tai, kas tuo metu juos domino, o tokiomis aplinkybėmis įgyti socialiniai įgūdžiai atsverė prarastas faktines žinias. Vis dėlto aprašyti atvejai iš studentų praktikos verčia pamąstyti, kaip dažnai galima leisti susiklostyti tokioms aplinkybėms nepadarant žalos mokymui. Kai kas netgi įtarė, ar tik mokiniai tyčia neatitraukė mokytojo dėmesio, kad išvengtų nuobodžių ar sunkių dalykų.

Taisyti pamokos planą taip pat reikia, kai mokytojas praktikantas netiksliai įvertina mokinių galimybes, pamokoje įmanomas pateikti medžiagos apimtį ar konkretaus metodo veiksmingumą. Be to, praktikantai dažnai taiko tokius metodus, prie kurių mokiniai nepratę. Kas tokiais atvejais atsitinka? Kokias daro studentai išvadas?

„Didžiausia problema – kiek skirti laiko. Kai po planuotų 30 minučių paklausiau: „Kuri grupė pasirengusi ir norėtų pradėti?“, visi atsakė, kad jie dar nebaigę. Kiekvienai grupei prisistatyti skyriau po 5 minutes, bet dabar paaiškėjo, kad gerai, jei tai suspės padaryti bent viena grupė. Šias dvi pamokas nagrinėdamas praėjus kiek laiko, suvokiu, jog iš pat pradžių nepakankamai įvertinau savo mokinius: jų savarankiškumą, interesus, norą dirbti kartu ir, be kita ko, našumą. Jei netgi universiteto studentai kartais linkę nukrypti nuo grupinio darbo, iš vidurinės mokyklos mokinių negalima tikėtis nieko kito, ypač jeigu grupėmis jie dirba pirmą kartą.

Ateityje pravartu žinoti, kad mokiniai pasirengę dirbti ir yra atviri naujovėms, tačiau užduotys turi atitikti jų lygį; nereikia stengtis mokinių išprausti į laiko rėmus, nes priešingu atveju tai nustelbs jų pasitenkinimą, savitą mąstymą ir savarankiškumą. Prie visko reikia priprasti, todėl su metodu supažindinančios užduotys turėtų būti daug paprastesnės ir aiškesnės“.

Kai kuriuose darbuose, apžvelgiančiuose pamokos planavimą, yra užuominų, kad vadovai arba „nepadedą planuoti pamokų“, arba, atvirkščiai, „diktuoja pamokų turinį ir eigą ar pateikia prieštarigus nurodymus“. Problemos esmę, ko gero, geriausiai išžvelgė viena studentė, kuri sako:

“Kai pamoką permąščiau dar kartą, priėjau prie išvados, jog viskas kyla iš to, kad stoviu prieš klasę kaip studentė, o ne kaip mokytoja, atsakinga už visą pamokos eigą. Mokytojui praktikantui tenka dvejopas vaidmuo: mokiniams tai – mokytojas, bet tuo pat metu jis yra mokinyš. Iš pradžių labai sunku įsijausti į mokytojo padėtį ir atitinkamai elgtis. Aš nuolat primindavau sau, kad atsakau už visa, kas vyksta klasėje, kontroliuoju pamokos eigą, valdau visą procesą“.

Buvimas mokytoju

„Ar aš tikrai galiu būti mokytoju?“ klausia daugelis praktikantų. Po kiekvienos nenusisekusios pamokos studentai ima abejoti savo tinkamumu būti mokytojais, kompetencijos stoka ar charakterio savitumais, t. y. savo profesiniu tinkamumu. Kiek

galiu suvokti, šios abejonės išplaukia labiau iš paties tokio darbo autoriaus įsibaiminimo ir stokoja racionalios analizės. Man šie pavyzdžiai pasirodė ypač veiksmingi padedant studentams geriau suvokti save pačius ir savo požiūrį į mokytojo profesiją.

Buvo ir tokių praktinių mokymo pavyzdžių, kuriuose praktikantai apibūdino save kaip „mokytojus iš prigimties“ ir kartu nepaminėjo jokio savo žinių šaltinio. Tokiems studentams, jų nuomone, nekilo jokių problemų: viskas klojosi sklandžiai, o jų sprendimai visada buvo teisingi. Jie netgi buvo linkę patarinėti tikriesiems mokytojams: „Reikia būti ramiems, maloniems ir saikingai griežtiems. (...) Mat kai kurie mokiniai tikriausiai negali nė patikėti, kad vietoj mokytojų, dirbančių jų mokykloje nuo neatmenamų laikų, mokys kiti, daug jaunesni ir galbūt įdomesni mokytojai, kurių kitokie įpročiai ir bendravimo būdas“. Be abejo, vedant pamokas, pasitikėjimas naudingas, bet, nepagrįstas tikromis žiniomis ir patirtimi, jis atrodo neįtikinamas.

Mokinių elgesys

Tik nedaugelio studentų darbų pagrindinis veikėjas yra sunkus mokinytis. Keturiuose tokiose istorijose nusakomos klasikinės drausmės klasėje problemos, kilusios dėl nepakankamos motyvacijos. Vienas pavyzdys pasakoja apie pavienį mokinį, kiti – apie visą grupę ar klasę. Trys autoriai pasistengė sužinoti visa, kas tik įmanoma, apie mokinių motyvus ir, pasitelkę kūrybiškumą bei intuiciją, o svarbiausia – puikius analitinio mąstymo įgūdžius, pasiekė gerų rezultatų. Ketvirtuoju atveju konfliktinė situacija buvo susijusi su jaunajam mokytojui nežinomomis aplinkybėmis ir todėl negalėjo būti išspręsta vien praktikanto iniciatyva.

Tik du praktiniai mokymo pavyzdžiai mini, jog visose klasėse yra vaikų, turinčių specialiųjų poreikių. Pats išraiškiausias atvejis – apie kairiarankį berniuką darbų pamokoje (beje, tai vienas iš nedaugelio darbų, kuriuose dėmesys kreipiamas į mokinių, o ne į mokytojų problemas). Mokytojas praktikantas netikėtai suvokė, jog su kairiarankiu vaiku per darbų pamoką reikia dirbti atskirai, nes įrankiai gaminami tik dešiniarankiams. Praktikantui ši istorija atskleidė, kad kiekvienas mokinytis yra nepakartojamas. Tai faktas, nuolat pabrėžiamas metodologijos paskaitose.

Mokomosios praktikos specifika

Iš esmės visuose pavyzdžiuose atsiskleidžia ypatingos mokomosios praktikos aplinkybės: buvimo mokykloje laikinumas, pamokų ir mokinių pažinimo stoka, „ne visai tikro mokytojo“ statusas ir iš to kylantis nepasitikėjimas. Vis dėlto 20 iš 39 pavyzdžių pabaiga laiminga, taigi galima sakyti, kad praktikantai savo pastangomis suvaldė padėtį ir pasidalijo teigiama patirtimi. Aštuoni pavyzdžiai baigiasi neigiama gaida – aprašomos nesėkmės ir neigiamos emocijos. Vis dėlto net ir šiais atvejais studentai paprastai geba nagrinėti nesėkmes ir nurodo objektyvius (tokius kaip žinių apie mokinių išsilavinimą stoka) ir subjektyvius (tokius kaip auditorijos baimė) veiksnius, kurie turėjo situacijai įtakos. Tad atrodo, jog šie praktikantai sugebės nebekartoti nesėkmingos patirties.

Praktinių mokymo pavyzdžių analizė

Analitinius studentų įgūdžius įvertinau taip: 10 darbų – puikiai, 19 – gerai ir 10 – patenkinamai. Puikų įvertinimą pelnė toks mokymo atvejo aprašymas, kuris atitiko nustatytą formą ir kuriame buvo aiškiai apibūdinta padėtis bei atlikta jos analizė atsižvelgiant į įvairius požiūrius. Kai kuriuose pavyzdžiuose studentai pateikė nuorodų į profesinę literatūrą ar metodiką. Tai, aišku, vertinimams turėjo teigiamos įtakos.

Patenkinamai įvertinti tie darbai, kuriems trūksta minties ir dėstyimo aiškumo, nematyti pagrįsto ryšio tarp autoriaus požiūrio ir aprašytosios situacijos, tačiau kuriuose vis dėlto pateiktas aptarti vertas atvejais.

Kai kuriuos praktikantų darbus buvo išties įdomu skaityti - patraukia jau pačios antraštės: „Sunkus mokinyš“, „Aplinkosaugos nesėkmė“, „Žvaigždės užkariavimas“, „Senovės pasaulis, arba Karingosios princesės Ksenos nuotyčiai“, „Galėjo būti ir blogiau“, „Mokytojai, ar jūs mane šnipinėjate?“, „Chaosas ar eksperimentas?“, „In vino veritas?“

Ką praktiniai mokymo pavyzdžiai duoda metodikos dėstytojui

Vertindamas studentų rašinius, dėstytojas kartu netiesiogiai įvertina ir save. Skaitydama praktikantų aprašytus praktinius mokymo pavyzdžius, aš, dėstytoja, gavau nemažai žinių apie jų galimybes, problemas ir požiūrius. Tai leido suvokti, kurias sritis ar temas ateityje reikės pabrėžti. Šie praktiniai mokymo pavyzdžiai paskatino permąstyti ir savo pačios mokymą.

- Susitelkdama į vadinamuosius tipinius pamokos planavimo modelius ir mokymo bei mokymosi metodus, nemokau, kaip dirbti kilus netikėtumų. Ateityje reikia daugiau dėmesio skirti netipiškiems atvejams, padėti savo praktikantams įgyti lankstumo.
- Nors visi teoriniai metodikos kursai pabrėžia, kad dėstytojas turi „stebėti studentą ir apmąstyti jo reakcijas“, prie šio klausimo reikia apsistoti ilgiau ir pateikti praktinių pavyzdžių.
- Praktikantai turėtų su jų darbui mokyklose vadovaujančiais mokytojais nuodugniau aptarti savitą savo statusą ir vaidmenį mokomosios praktikos metu.
- Patirties, įgytos mokomosios praktikos metu, kokybė labai priklauso nuo to, ar praktikantui sekasi bendrauti su vadovu, mokyklos administracija ir kitais darbuotojais.

Praktiniai mokymo pavyzdžiai – nepaprastai turtingas informacijos šaltinis visais šiais klausimais. Mums, metodikos dėstytojams, pravartu įtraukti praktinių mokymo pavyzdžių nagrinėjimą į savo pačių tyrimus bei veiklą ir apsvarstyti šiuos dalykus:

- Kokių sunkumų mokomosios praktikos metu praktikantui kyla daugiausia?
- Koku lygiu praktikantas geba geriausiai apibūdinti savo patirtį?
- Ar praktikantas suvokia pedagogikos teorijos ir praktikos ryšį?
- Kokios teorinių pedagogikos kursų idėjos ar temos turėjo daugiausia įtakos?
- Koks praktikanto požiūris į mokyklą ir profesiją?
- Koks mokyklos požiūris į mokytoją praktikantą? Ar jo veikla ribojama? Kuriose srityse praktikantui suteikiama ribota laisvė arba visiškai nesuteikiama jokios?
- Kaip iš praktinių mokymo pavyzdžių būtų galima netiesiogiai daugiau sužinoti apie mokyklos kultūrą apskritai?

Dar vienas svarbus pranašumas: dirbdamas su praktinių mokymo pavyzdžių aprašymais ir gaudamas informacijos apie įvairius įvykius, metodikos dėstytojas vėliau gali visu tuo pasinaudoti iliustruodamas teorijos dalykus.

Vis dėlto reikia nepamiršti, kad pavienis atvejis neleidžia objektyviai įvertinti praktikanto profesinio tobulėjimo, nes teatskleidžia vieną konkretų jo tapsmo mokytoju epizodą. Tačiau atliekant tolesnius tyrimus ir lyginant praktinio mokymo pavyzdžius, aprašytus mokytojų, išdirbusių vienerius, dvejus ar trejus metus, galima stebėti nuolatinį profesinį augimą.

Autorė dėkoja visiems mokomąją pedagoginę praktiką 2001-2002 mokslo metais atlikusiems Tartu universiteto studentams, kurių dėka ši analizė tapo įmanoma, ir Janet C. Richards už pažintį su praktinių mokymo pavyzdžių metodu.

Literatūra

Richards, J. C. (2001). Writing and sharing teaching cases. *Thinking Classroom / Permena*, 5, 10-15.

Richards, J. c., Viise, N., Holschuh, J. P., & Asser, H. (2000). Documenting critical thinking lessons through teaching cases: Dilemmas and achievements of Russian teachers in Estonia. In *Ideas without boundaries* (p. 82-93). Newark, DE: International Reading Association.

Sykes, G. (1992). Foreword. In J. Shulman (Ed.), *Case methods in teacher education* (p. vii-ix). New York: Teachers College Press.

Hiie Asser - Tartu (Estija) universiteto Pedagogikos fakulteto Bendrosios pedagogikos katedros dėstytoja humanitarinių mokslų magistrė.
